

Segle d'Or (el XX)

Joan Triadú ha deixat escrit que el segle XX ha estat per a la literatura catalana un segle d'or. Amb els matisos que calguin, hi estic d'acord. Com que per fortuna no hi ha jocs olímpics de la cultura, aquest or obtingut per la cultura catalana no s'ha de veure com la competició amb unes altres cultures, perquè això mai no és del tot mesurable, i la vitalitat i la creació cultural depenen de moltes coses: del mercat, de la demografia, de la política... Per tant, la noció de segle d'or és, a parer meu, una noció interna, analitzant la història de la cultura catalana i analitzant-ne les fites i les potencialitats en aquest període. I, en aquest sentit, hem tingut un segle XX extraordinari en relació amb el lloc d'on veníem i amb les circumstàncies a què ens hem hagut d'enfrontar.

Vicenç Villatoro

Escriptor

llarg procés que podia fer pronosticar als més optimistes que la cultura en llengua catalana només sobreviuria, si és que sobrevivia, com un fòssil florallesc i folklòric, com una cultura d'estar per casa dedicada a evocar les glòries medievals i a cantar les belleses del paisatge. Però això va fer un tomb. No va començar amb el segle XX, sinó que abans ja se'n van posar els fonaments: Verdaguer, Guimerà, en una mesura

profunditat –la demografia no permetia d'esperar miracles i, malgrat tot, hi ha hagut uns quants miracles– els grans debats del segle. La literatura catalana del segle XX ha viscut en el món, com una cultura del món. La cultura catalana ha servit per a fer classicisme i per a fer avantguarda, per a expressar el dolor per una guerra perduda o el tedi d'una postguerra polsosa o l'esperança en un futur millor. La cultura catalana ha estat una eina útil perquè els creadors poguessin expressar els neguits, els temors, les esperances i les emocions que els corresponien com a persones del segle XX. No han hagut d'anar a buscar una altra eina. L'han feta servir i, fent-la servir, l'han anat construint i polint. Espriu, Ribera, Fuster, Rodoreda, Pla, Carner, Villalonga, Monzó, Cabré, Porcel, Mira i tants i tants altres han pogut expressar les seves poètiques i les seves visions del món a l'interior de la cultura catalana i així l'han fet gran i n'han incrementat el perímetre. L'èxit de la cultura catalana del segle XX és haver estat una cultura contemporània, viva, útil per a explicar el món. No un fòssil medieval, com podia haver estat i com lamentablement han acabat essent unes altres cultures sense un estat al darrere. A partir d'aquí, a partir d'aquesta constatació genèrica, gairebé de sociologia cultural, la resta ja és qüestió de geni individual, que és repartit sempre de manera atzarosa.

Un creador en llengua catalana ha tingut en aquest segle XX la voluntat i la possibilitat de dir allò que volia dir, de fer allò que volia fer, a l'interior d'aquesta cultura i en aquesta llengua. Per això ha estat un segle d'or. Perquè això no ens ha passat sempre, als altres segles, ni en aquest segle li ha passat a tothom del món. És una voluntat i una possibilitat combinades. Per a mi, llavors, el debat no és si el segle XX ha estat un segle d'or de la cultura en llengua catalana. El debat és si el XXI ho continuarà essent. Ho continua essent a hores d'ara. Si es mantindrà, si es manté avui, aquesta conjunció entre la voluntat i la possibilitat, aquest compromís de la cultura catalana amb la modernitat i de la modernitat amb la cultura catalana. I aquí ja tinc dubtes. Dubtes prematurs, potser. Ja ho veurem. Queda molt segle. Però ara per ara no n'estic gaire segur.

Joan Fuster

La cultura catalana ha viscut el segle XX en un marc polític problemàtic. L'estat, que és un agent importantíssim de la cultura d'aquest segle a tot el món, no li ha jugat mai a favor. En el millor dels casos li ha estat indiferent. En la major part del segle, obertament hostil, amb dictadures contràries al fet cultural català. Però és que, a més, veníem de molt avall. Veníem –al XVIII i al XIX, fins a l'arrelament de la Renaixença– d'un

menor Aribau mateix, tants altres. Però amb el canvi de segle, amb l'entrada del segle XX, aquests fonaments agafen amplària i volada, construeixen un edifici cultural complet i sòlid.

L'èxit de la cultura catalana al segle XX és precisament aquest: que ha estat una cultura del seu temps, una cultura compromesa amb la contemporaneïtat, una cultura que ha viscut amb més o menys brillantor i amb més o menys